

LİSE DEFTERİ

Adı :	_____
Okulu :	_____
Sınıfı :	_____

Baltacıoğlu ile
Görüşmede

10. Aralık. 1960. Cumartesi Saat: 5.15 - 7.30

Baltacıoğlu, kendi üzerinde etkisi olan kişileri şöyle sıraladı:

J.J. Rousseau,

Duga,

Durkheim,

Bergson.

Durkheim'den bilim metodum, Bergson'dan ise sezgiyi aldığımı söylüyor. Bu iki kişinin, kendi üzerinde pek büyük etkisi olduğunu söylüyor. Bergson, Baltacıoğlu'nun Freud'u anlamasına yardımcı olmuştur.

"Dine Doğru" dergisinin el ilanları basılmış. Ancak, henüz kesin karar verilmediği için dağıtılmamış.

Kur'an tefsiri yakında bitmiş. Bir daktilo edilmesi kâhır. Ancak formalık bölümde halinde satış çıkarılacak. Birinci bölümün basılması için 500 aboneye ihtiyacımız var. Bu iş için 1000 altın...

Lâm nüshası basılmış. Kur'an alim-
larına, okullara, diğer ilgili yerlere
dağıtılacak. Pazartesi günü paket-
leri hazırlamaya başlayacağımızı
sanıyorum. Hepsi birden postaya veri-
lecek. Bir hafta-on gün içinde ge-
lecek cevaplara göre, kaç nüsha
basılması gerektiği karara bağ-
lanacak.

Baltacıoğlu yeni bir kitap
hazırlamayı düşündüğünü söy-
lüyor: "Pedagojide İhtilâl!"
Kitapların adlarını satısta çok
solvü olduğunu söylüyor. Örnek-
ler veriyor. "Kafa Tamircisi" ni,
"Akıl Taciri" ni çok sattığını
"Ölümler" i, "İnamak" i ise birer
tane zor sattığını söylüyor.
"Ölümler" yerine meselâ "İhtilâl"
siltten Adam" deneydi kitap
kapsülacağını söylüyor.

"Pedagojide İhtilâl" genel ola-
rak esli yazıların dilkâle mu-

başlamadan ortaya çıkacak. İlk mektebe, liseye kadar duracak, üniversiteyi, teknik okulları tutacak. Çünkü birinciler yalnız kafaya bilgi doldurur, bu bilgiyi kullanmayı öğretmez. İkinciler ise yapıcıdır.

Bu arada yaptığı bir testi de anlatıyor. Pek çok çocuğa dünyanın merkezini tarif etmesi söyler, doğru tarif ederler. Ancak, bir insanın yeri harımağa başladığını ve miljonlarca sene kazdığını farzedebilir ne olur? diye sorunca hiç biri dünyanın merkezindeki bir yer bölgeye gelebileceğini ve ille Harıftan çıkabileceğini söylemez. Bu da bilginin yapıcı değil yaratıcı için yetmediğini gösteren bir örnektir.

Din konusunda görüşümüz... Din bir mesele değil, bir güçtür diyor.

esselerde dinin etikeleri vardır. Oturduğumuzda, konuşduğumuzda, hareket ettiğimizde, her halinizde dincil etikeler vardır. Hatta çukur kazarken bile. Çünkü felsefesi olan insanla, felsefesi olmayan insanın kazdığı çukurlar aynı değildir.

Tunaya'nın "Batılılaşma Hareketlerimiz" diye adlandırılan kitabı üzerinde konuşuyoruz.

Yeni Adam'ın Batılılar bölümüne alınmadığını yanlış olduğunu söylüyoruz. Hele "felenek" kelimesinin "muhafazakar" anlamında kullanılmadığını hiç doğru bulmuyoruz. Ben;

— Ama, diyorum, ben de bir yıl evvel bir gün Kızılay'da yürümüş olan eski duruşumundaki kitapçı büfede bir "Yeni Adam"ı görmüştüm. Şimdi ben de başka...

düşünürdüm acaba? İçinde bu-
lunduğum muhite göre muha-
fazakar olamadım olsa olsa,
Tunaya gibi Batuya bir bütün
olarak anlardım.

Baltacıoğlu;

- Biz ne muhafazakâteriz, ne de
katice. Ancak ihsinin de gerekli
taraflarını alan bir sentez'i ka-
bul ediyoruz. "Batuya Doğru" demek
yanlıştır. Bilime, metotlu bilgiye
doğru demek lâzım. Bizim Pa-
kistan bilimde çok ileri gi-
desse Amerikalılar. Pakilesecek-
ler mi? Avrupa'dan yalnız tek-
nik alacağız.

Ben;

- Fakat alacağız ^{hemde} ~~ama~~
çünkü teknikler de var. Biz
şyle tekniklerimiz var ki
dünyamızın üstündü.

- Doğru! Mesâla
letlerinde kadına itiraz.

eli öpülür. Avrupa ailesi anaer-
kil karakterli görünüyör. Bizim
ailemiz eşiteydi, "Türküm" tipi-
dir. Bizde kadın olsun, erkek
olsun küyüğe saygı gösterilir.
Sonsa yemeklerimiz, pasturumuz,
mobilya tekniğine varuncaya ka-
dar. Hele sanatta Avrupa tekniğine
gitmemiz felâketler. Avrupalılar
gelsinler sanat tekniğini bizden
öğensinler.

Ben - Bu duruma göre sunlara
yapmalı: Avrupa milletlerinin küll
türünü, bir de Türk kültürünü
en küçük teferruatına kadar in-
celemeli. Avrupa medeniyeti,
hem de Türk medeniyeti
lemeli. Sonsa Avrupanın
çiklerini, yaraseftından
Tunaya gibi Batılıların
Sunu inceleyen bir
önce ^{hesin} her milliyet
malı. Kültür nedir,

dis, gelenek nedir, görenek nedir?
iyice bilmeli. Doğu medeniyetini,
batı medeniyetini incelemiş olmalı.

Bir ara Bayan Baltacıoğlu bir
soruyu sordu:

- Baltacıoğlu, dedi, Sende bir
kitabına "Batıya Doğru" adını koy-
mamış mıydın?

Baltacıoğlu - Evet. Demek o zaman
bende de biraz batı hayranlığı
varmış. Medeniyetin memleketi
yoktur. Biline doğru, Tehniğe doğru
denmeli.

Şemsi Belli'nin bir şiir kitabı
"Şeytan Diyar ki" için yazdığı yazıya
da bir ara okudu.

Millî Kütüphaneye verilecek kitabın
"Yeni Adam"lar vardı. Onları oku-
ştum.

Baltacıoğlu selâm - o zaman Milli
niyetle yazıyordu. Bir gün yazıya
gim söyledi. Fevziye dedi ki
aramaçlığımı söyledi.

zina para almamıştı, almak da
 istememişti. Fevzi Boztepe Hanım
 efendi'nin bir tekrarı için ve-
 receği 500 TL. yi de vermemiştir.
 Ama ne de olsa, kimse Baltacı-
 oğlu'nun yazılarını basmazken
 o medeniyette basmakale yaz-
 masın eica etmiş, Baltacıoğlu-
 nun yazılarını yıllarca basmıştır.
 Not: Bu görüşmede Hoca'nın belirtti-
 ğine göre en iyi ~~bu~~ Kur'an çevir-
 melerinden birisi Hasan Basri
 Cantay'ındır. Bazı noktalarda
 kendi çevirmesini onunki ile,
 hatta diğerleriyle karşılaştırmak-
 tadır. Some Sudur: Hoca'nın çevir-
 mesi en kritik noktalarda dahi
 doğru çevirmelere uymaktadı-
 r. Bu da Hoca'ya çok sevindim
 dedir.

13. Aralık. 1960 - Salı

"Yeni Adam"ları bırakmak üzere Milli Kütüphane'ye gittim. Bana eksiklerin listesini veren memur yoktu. Beraber çalıştığı arkadaşı vardı. Gazeteleri ona verdim. Teşekkür etti. Ona, "Yeni Adam"ın yeni bir reklam sayfası bastığımı, bunlardan bir kısmının kütüphane parasız olarak dağıtılıp dağıtılamayacağını sordum. Beni bir bayan memura gönderdi. O da nazik muamele etti. Müdür Muavini ile görüşmemin yerinde olacağını söyledi. Müdür Muavininin odasına gittim. Beni oturttu. Dinledi. Yanında bir örnek olup olmadığını sordu. "Yok" dedim. 100 kadar getirmemi, bandisinin Müdüre de usulen görüşeceğini; gazetelerin memurlara kolayca dağıtılabileceğini söyledi. Teşekkür ederek ayrıldım.

Dün Baltacıoğlu'na telefon etmiştim. Hammefendi üşütmeğ ol-

duğunu, yattığımı söyledi. Keşin kö-
mürden iktisat etmek için, alt
katta merdivenin önündeki aralıkta
oturuluyordu. Son iki gidişimde
Baltacıoğlu hep sirtim kapuya
dönerek oturmuştu. Hammefendi
de kapıdan soğuk aldığı sa-
nyordu.

Bugün tekrar telefon ettim.
Biraz iyiceydi. Yine yataktan
çıkıyordu. Yatarak okumaya ter-
cih etmişti. Daha gazeteler de
matbaadan alınmamıştı.

Hammefendi, Hocanın, iyile-
şince beni arayabileceğini söy-
ledi.

20. Kasım. 1960 - Pazar.

Saat 3.e doğru Hoca'ya telefon ettim. Fadime çıktı. Uyduğunu, saat 4'den sonra aramanın uygun olacağını söyledi.

Canım biraz dolazmak istedi. Bu arada Hoca'nın bir sözünü hatırladım: Birgün Türk Sanat Gelenekleri üzerinde konuşuyorduk. "Ben, dedi, Ankara'da Türk Sanat Geleneklerine tam uyan bir bina gördüm. Pazar (veya Çarşı) duragündeki, eskiden Bin Sefreti olan bina." Binanın yerini bilmiyordum. İçimde bir soru doğdu; Acaba ben Türk Sanat Geleneklerini anlayabilmiş miydim? Anlamışsam, tamamdığım halde bu binayı keşfedebilirdim. Bu düşünceyle hemen Bahçelievlere gittim. Bir saatte, başka dolastığımı sanıyorum. Hava çok zeldi. Pekçok sokak dolastı. Bir iki binayı bizzat gördüm.

dum. Ama hiçbirine tam not veremedim. Vakit gecikmişti, Saat beşe geliyordu. Hocaya telefon ettim. Kalkmıştı. Hemen gittim. Merdivenin önündeki aralığa iki sandalye ve bir küçük sehpa konmuştu. Soba henüz yanmıyordu.

"Ben öğleden sonraları uyuyordum. Öyle bir dalmışım." dedi. Hanımefendi anı olarak Adana'ya gitmiş, Ağabeyi Suavi Bey hastaymış.

Herzamanki gibi konuşmalarımız daha çok medeniyet, kültür, din üzerine. Türkiyede medeniyetin de, kültürün de doğru olarak anlaşılamadığına sonucuna varıyoruz. Bu anlayışsızlığın orta. Bir kocaçına dair bir emare de görüyoruz. Daha 40-50 yıl bu yönde gidecek. Türkiyede medeniyet bitmiş, hem de kültür buhranı var.

İstanbul'da ilken "Milliyet"

"Üzerine" başlıklı bir yazı hazırlamıştım. Bir gün onu Hocaya göstermiştim. Bazı tavsiyelerde bulunmuştu. Kısaca şunlardı;

1) Yalnız kendinize hitap etmeyin. Herkesin anlayabileceği gibi yazın.
2) Mektuplarımdaki gibi yazın. Mektuplarıma iyi. Onlarda böyle bir zorlama yok.

3) Daktiloda yazarken satırları sık almayın. Rahatca okunacak gibi yazın. Bunlar yazmanın sırlarıdır. Bu dileklere uyarak yazıyı tekrar gözden geçirdim. Yeniden yazdım. Oranın bazı kısımlarını kendisine okudum. Gerekli gördüğü düzeltmeleri yaptı. Bir iki tavsiyede daha bulundu:

1) Deyimleri, halkan kullandığı ifade şekillerini hiç değiştirmeyin, olduğu gibi alın.
2) Türkçede "ve" yoktur. Kullanmayın. Belki

kullanılabilir. Ancak okadar.
3) Kısa cümle yapın. Türkçede
uzun cümle yoktur.

Sonra "güzel oldu" dedi. "Bu ya-
zıyı İstanbul gazetelerine gön-
derin. Sizi yaşlı-başlı bir adam
Sanacaklar. Ben de gençliğimde
yazdığım yazıları gönderirdim. Ba-
silinca da bevinirdim."

Söz teğsîr çalışmalarına gel-
di. Her gün saat 6-12 arasında
çalışıyordu. Çalışmalar çok iyi
gidiyordu. İlk zamanlar çok
güçlük çekmişti. Teğsîrin "dilini"
yakalamak kolay olmamıştı. Na-
sil bir Kur'an'ın "dilini" de yaka-
lamak kolay olmamıştı. İkisi
birbirinden çok farklıydı. Yazık-
larından bir-iki sayfaya da bana
okudu. Elmalile Hamdi yazının
lağsıyla bendi anlayışın. Bir
lağsı bir kısım. Güllük
emin nasıl olup da dündüğü

Suyla uğraşılıyordu, bu hususta.
 Milli Eğitim Kur'an almaya
 bir ara vaaad etmişti. Talim-Ter-
 biye Dairesi Başkam Kadri Yö-
 rükoğlu ilgilenmişti. Yalnız ince-
 leme yapmak üzere müsbet mü-
 talea vermeyecek birini görevlen-
 dirmişti. Üstelik bu cevlime hak-
 kında yeni bir rapor lazımdır,
 diyordu. Halbuki daha önce hazır-
 lanmış bir rapor vardı. Yeni müs-
 tesar (Kadri Kodamanoğlu'nun yerine
 gelen) Nihat Bey Baltacıoğlu fazi
 Eğitim Enstitüsünde Müdürken
 onun muaviniydi. İyi bir insandı.
 Hoca onunla görüşmüş, onda yeni
 rapora lüzum görmemişti. O sıra-
 da Nihat Bey'e telefon etmeğe is-
 tedik. Önce Milli Eğitime müste-
 sarın telefon n. aradım sorul-
 dedik. Telefon ettik, hınca gel-
 made. Hoca bızda. "Batalı böyle
 yapmaz. Muhakkak bir noktadır."

lundurus." dedi. Hamit Zübeyir Koşayla müstesam soyadını sor-
du. Sonra müstesam evine te-
lefon ettik. Kimse yoktu.

Mart başlangıcında bir banka-
ya 2350 TL. ödenecekti. Feriz
Boztepe'ye rica etmiş, o da bu-
lamadığını söylemişti. Para bu-
lunamazsa, 70000 TL. na alman
Acıbadem'deki evin satılması
tehlikesi vardı. Ben 1000 TL.
verebileceğimi söyledim.

Bir ara Ziya Gökalp Derneği'n-
den de söz açıldı. Gene bir top-
lantıya Hoca tam zamanında git-
miş. Saatlerce beklemiş, gelen ol-
mamış. Dernek hakkında kurul-
cakmış. Üye olup olamayacağımı sor-
dum. "Ben de söyleyebilirim.
Haberlatmış, inç gibi
gibi olanları üye yapabiliriz. Dernek
kurulsun. Müracaat etmişim"
dedi. Bu sözler be

Tarihi bilinmeyen ^{bu} görüşmelerde Baltacıoğlu'nun anlattıkları (Bu görüşmeler 21 Eylül 1960 dan önce yapılmıştır.)

- Her pazar öğleden evvel general-lerle (o bu kelimeyi general diye telâffuz eder) toplanıyorduk. Her hafta birinin evinde toplanırdık. Ben sabahları çalıştığım için daha sonraları bu toplantılara gidemedim. Son toplantılardan birinde dikkati çeken bir olay oldu. Hataylıların Türklüğü konusunda konuşuluyordu. General..... Karatepe Baltacıoğlu ismini söyledi. Ama ben şimdi hatırlayamadım) şöyle dedi:

- Tabii, onlar Türk'ün Türk'ler. Çünkü onlar da b"t" Türk'ler gibi disiplinli Türk'ler. Hatta bazı Araplar disiplinli değildir.

Disiplinin Türk'ün geleneklerinden biri olduğunu belirtmiştim. Yardımdan dolayı...

bir gazetede yazdığım yazıyla te-
şekkür ettim.

Ben söze karıştım:

- Efendim, siz' bu disiplin me-
selesini Türk'e Doğru'nun ikinci
cildinde ~~da~~ Türk Ahlak Gelenekleri
başlıkla yazıda da belirtmişsiniz.

- Evet, dokunmuşum. Ancak
Türkün disiplinli olduğunu bi-
liyordum. Araben disiplinsiz oldu-
ğunu bilmiyordum.

21 Eylül 1960 dan sonraki bir gö-
rüşmeden bir not:

Baltacıoğlu - Avrupada bir kongrede
bir hatip çıkar "Türk Sanatçılar" der.
Sunt Kemal Yetkin de ona cevap verir.
Dönüste Yetkin bana telefon etti.
Olayı anlattı. "Türki bir Türk Sanatçıları
Sanatı'nın önüne okunmuş
Benden birkaç istenmiş.
Hepsini almış. Yalnız tiyatro
almamış. Çünkü bu tiyatro

21 Eylül 1960 - Çarşamba.

Baltacıoğlu - Bir söz vardı: "Adeti edinmekten de, adetsiz kalmaktan da sakın!" der. Bu ne ince, ne derin bir sözdür. Ben sigarayı çok severim. Ama içemiyorum. Temekten korkuyorum. Halbuki bu durum iyi değil. Adeti itiyat haline getirmekten sakınmak lazım. Benimkisi bu değil.

Gene aynı gün:

Baltacıoğlu - Ben teyze Kus'an okudum, hiç olmuyor. Vitabetle bu iş yapamıyor. Ama (Samime Hanım için) o okudu. Pek güzel oldu.

Ben - Radyoyu dinlediniz mi? Okunan tercüme sizinki değil.

Baltacıoğlu - Ama ona yakın. Fena değil. Okuyamırsınız de güzel.

Ben - Evet. radyoda okunurken sizin tercümeden takip ettim. Bazı yerleri okuyamıyordu tutuyor. Bir teyze Bulak (Çarşamba)

Hamma doğru) Siz bir-iki tane okusunuz. Lonra Radyoevine götürsek. Masel bulduklarını sorarak.

Baltacıoğlu - (Niçin? Ne lüzümü var?)

Ben - Bir şey olsun diye değil. Örnek göstermiş olmak için. Güzel bulurlarsa okuturlar.

Baltacıoğlu - Lüzümü yok, hiç.

Gene aynı gün:

Baltacıoğlu - Biz Türkler çok komşumuzuz. Susarız. Fakat komşu-maya başlarsak susmamıza bilme-yiz. Susmamızı bilmek bir sanattır.

21 Eylül 1960'dan önce yapılan
birkaç görüşmeden notlar:

Baltacıoğlu - Ben tiyatro üzerindeki
tezimi hazırlarken İctimai Mektep
prensiplerini konuya uyguladım.
Bugünkü tiyatroya aykırı sonuç-
lar çıktı. Tiyatro bir aksiyon sa-
natıdır.

18.12.1960 da eklenen not: Bu sözlerin
üzerinde önemle durmam gerekiyor.
İctimai Mektep prensipleri, ger-
çekte, mektep prensipleri değildir.
Sosyal hayatın ana prensipleri
işte bunlardır. Türkiyede demok-
ratinin anlayışın güçlenmesi, demok-
rasinin düzene gelmesi bu pren-
sipleri tanımlama, ~~§~~ hem de uygula-
lamakla olacaktır. Şehsiyet prensibi,
muhit prensibi, tevazuu prensibi,
randım prensibi, ensibi, in-
yon prensibi ....
Sosyal hayatın şartları ve
şini bütün olarak tanımlama

Üzerinde önemle durmam gereken bir nokta da şudur; On senelik uğraşmalarımın sonunda öyle seziyorum ki; Baltacıoğlu'nun, 1908 den, ilk yazı yazdığı tarihten bu yana bütün yazdikları, bütün söyledikleri birbirinden ayrı olarak anlaşılabilir. Onları bir bütün olarak kavramaya çalışmazsak çok şey kaybederiz.

Şimdi kabaca bir sıralama yapalım:

1) İlk çalışmalar arasında "önemli yeri olan terbiye ile ilgili çalışmalar vardır. Bu çalışmalar terbiyenin mahiyetinin ne olduğunu çözmektir. Hem de terbiyenin metodunu açıklar, bes edenecek prensipleri ortaya koyar.

2) İctima adı verilen çeşitli programlarıyla yapılan çalışmalar.

3) Kültür, medeniyet

görenek, milliyet, din "üzerindeki" çalışmalar. İctimai hayatın evrensel prensibini tesbit ettikten sonra, ictimai hayatın içinde bulunan ictimai kuvvetleri, ictimai kurumların asıl mahiyetinin anlaşılmasına sıra geleceği tabii idi.

4) İctimai hayatın evrensel kurallarını, hemde ictimai kuvvetlerle ictimai kurumların görevlerini tanıdıktan, mutlaka mahiyetlerini çözmeye çalıştıktan sonra yapılacak iş; "Türkiyenin halikması nasıl olabilir?" sorusunu sormaktır. Baltacıoğlu'na göre halikma dille, dille, sanatla olabilir. Çünkü bunlar sosyal kuvvetlerdir. Bütün sosyal kurumlara etki ederler. Bu iş hâkâmî olarak edilirse, ulusal ilkelere ile çok y

ları olduğu görülür. Bu durum
 bunu gösterir! Kalkınma ulusunun
 taşıdığı kültür değerlerine, gele-
 neklerle bağlanmadan; onları
 ulus bilgininin mesurunda yan-
 dırmadan olamaz. Gelenekler
 suura erdirilmezse kalkınma
 olmaz. Yorulma olur. Türk
 aydınları bu kritik noktayı
 aşamıyorlar. Kalkınmak için
 yol gidilecek yolu göremi-
 yolar. Kural budur: önce
 ulusal geleneklere doğru,
 sonra medeniyete doğru.
 Sosyolojinin de bu görüşü
 doğru bulacağını düşünürüm.
 Bu konuda araştırmalar yapıl-
 malıdır.

5) Böylece çalışmaları
 yapılabilir. Böylece çalışmaları
 sonraki çalışmaların

başlaması gerektiğini de bize gösterecektir. Notun sonu.

Başka bir gün:

Baltacıoğlu - Gelenekler kisilerin gayrimesurunda yerleşmiştir. Gayrimesuru incelemek gelenek konusunu aydınlatır. Bunu en iyi Freud yapmıştır.

Ben - Bu sözlemlerle gelenek incelemeleri için bir metot vermiş oluyor musunuz?

Baltacıoğlu - Evet.

Ben - Son zamanlarda Sütlü Sonuca vardım. Ben sosyoloji üzerinde çalışmalıyım. Fakat bir noktadan sonra sosyoloji ile psikoloji ile bağlantı gerektiğini a.

Baltacıoğlu - Bu kitaplar der, durulsar. Ben ist # gün psikolojisi" adlı

vardır. Şaheserdir. Vakıf yayın-
larındadır. Onu bulun, okuyun.
Freud da psikolojiye çok yar-
dem etmiştir.

İnsanın bilincelinde
birşey yolca ne yapılırsa
başına!

Orj. Cemal Gürsel'le, bazı
Millî Birlik Komitesi üyeleriyle
yapılan görüşmeler
hakkında notlar:

Cemal Gürsel Harboku'ndan Baltacıoğlu'nun öğrencisidir.

Gürsel'in gazete sahipleriyle, gazete
basıncılarıyla yaptığı ilk toplantıda
Baltacıoğlu da bulunur. Gürsel'e
uzakca bir koltukta oturmaktadır.

Bir ara Gürsel yanındaki Basın-Yayın
Genel Müdürüne Baltacıoğlu'nu göstererek
bir şey sorar. O da basım
"evet" makamında sallar.

O akşam Gürsel gazetecilere
bir kokteyl vermiştir. Herkes
sıraya girmektedir. Gürsel'e tanıtılmaktadır. Su B. ...'na

gelir. Gürsel
ister, şöyle

- Ben ne öğrendim
öğrendim.

Kokteyilde Gürsel

yazıp Komiteye verdi.

Daha sonra Baltacıoğlu üç veya dört rapor daha verdi. İlk rapor din surasını teklif ediyordu. Orada "hangi lâyeklik?" diye sorulmuş, sonra da bu soruya cevap verilmişti. Bu raporu verdikten sonra Baltacıoğlu Devlet Baharı Amil Artı ile, Başbakanlık müsteseza Alpaslan Türkes'le görüştü. Hatta Suranın üyeleri, toplanma zamanı da tesbit edildi. Komite üyesi ^{Muallim Özdeğ} bu şerhlerde bir gün Baltacıoğlu'na telefon eder: "Türke Doğu gidince, Holam!" der. Bu işi Baltacıoğlu'na memnun Türkes'ten de Baltacıoğlu'na "Sıfatın Komite üyesi" bir mektup söyle demektir: ^{bu mektup}

aldık. İnceledik. Doğru bulduk.
 Ancak - - - - -". Bu "ancak"dan
 sonra itirazlar gelmektedir.
 İfade kendini beğenmişçesine
 bir ifadedir. Baltacıoğlu Numan
 Esini pek beğenmiştir. Bu
 şahısların hiç birini de daha
 önceden tanımamaktadır.

Cok önemli bir olay;

- EZAN MESELESİ -

28-29 yıl önceki Milli Mecmua'da "Dini İslahat" diye bir mülakat var. O zaman Fuat Köprülü İlahiyat Fakültesi Reis Vekilidir. Baltacıoğlu bu mülakata verdiği cevabı makale haline çevirip fakülteye veriyor. Köprülü de "Hükümet sizden dini ıslahat bekliyor" diyor. Riyaset kopuyor. Baltacıoğlu'yu İngiliz casusları sanıyorlar. Fakat iş mahkemeye kadar varmadan durum anlaşılıyor. Baltacıoğlu'ya göre bu olayı sunu gösteriyor. Atatürk'ün de lim almışım. Al... ediyor: "Dinan düttüğü adı azabı çekti"

Ziya Gökalp Dərnəyi Halkında;
Yıl: 1960

Ziya Gökalp için bir dərnek
kurmağa təşəbbüs edilmişdir. Ku-
sucular arasında F. Nuri Behnan
Sapolyo da var. Baltacıoğlu da
dəvət edilmişdir. Çalışma planı
olarak Baltacıoğlu bir təkliflə
bulunmuşdur. Bu təklif şudur:

- Ziya Gökalp'in
- 1) Mühiti (çevresi),
  - 2) Kisiiliyi,
  - 3) Sosyolojiyi,
  - 4) Fəsləri,
  - 5) Təsisləri.

F. Nuri Behnan bəlkə: "Kisiiliyi
yerinə şəxsiyyət, Sosyolojiyi"
inə ideoloji"

Baltacıoğlu
nim tuttuğu
yerinə "ideoloji"
Gökalp'in isə
dizimimiz gibi dey

larak anladığını, bizim anladığımız ideolojiye ise felsefe dediğini anlatır.

Not: Baltacıoğlu'nu Edebiyat Fakültesi için Dekan adayı gösteren Ziya Gökalp'tir. Yahya Kemal de bizzat propaganda yapmış, ~~ay~~ toplamıştır.

Baltacıoğlu'nun Atatürk'le görüşmeleri:

Baltacıoğlu'nun Atatürk'le iki görüşmesi vardır. İlk görüşme Baltacıoğlu Darülfunun F'ini iken İzmir'de yapılır. Baltacıoğlu Üniversite heyetinin başkanıdır. Bu görüşme tam dokuz saat sürer. Tekkelerle medreselerin kapatılması ilgili meselesinde bu görüşmenin çok büyük etkisi vardır.

Bir ara Atatürk sorar:

- Terbiye milli mi olmalı, dini mi olmalı?

Baltacıoğlu cevap verir:

- Milli olmalı.

Bu o zam

Bugün, dinin
yahut ona
muhtacı
milliyet

Baltacıoğlu bibliyografyasına hazinlik:

İlk yazısı, 1906 yılında İkdam'ın ikinci sayfasında ~~İkdam~~ Habbe imzasıyla çıkan "Hututu İslâmiyeden Hattı Küfi"

İstanbul işgali zamanında Aksan'da, Sonposta'da yazıları çıkmıştır. Dergâh mecmuasında, Yeni mecmuada da yazı yazmıştır.

Ayrıca Milli mecmuada bazı mülâkâtlar var:

Milli mecmua; cilt-9

Yıl: 1927-1928

Sayı-98

Sayfa-1583-1586

19 Aralık 1960.

Sabah saat: 9 da Hafzusselha Enstitüsünde Baltacıoğlu din adamlarına hitaben bir konferans verdi. Konu: Sağlık konusunda din adamlarının mesuliyeti idi. Bir dinleyicinin itirazı üzerine Baltacıoğlu; Kur'an'da olduğu gibi anlamamız gerektiğini, tefsirin mümkün olduğunu fakat tevvil edemeyeceğimizi söyledi.

Aşağı-yükarı bir haftadır rahatsızdı. Rahatsızlığı henüz geçmemiştir. Konuşmaya;

"Hayatımın en mesut anlarını yaşıyorum. Çünkü hayatımda ilk defa din adamlarına bir fırsat buldum. Ailesini öldürdüğüme ve misimaya gittiğime 60-70 kadar konferans oldu."

20. Aralık. 1960

Saat: 9 da aynı salonda Baltacıoğlu bir konferans daha verdi.
Konu: Kur'an ve Sağlık'de. Vasıta beklediği için Baltacıoğlu geç kalmıştı. Özgür diledi. Konuşmaya başlayacağı sırada bir dinleyici söz istedi. Heyecanlı, hem de bir tah bir ifadeyle;

- Elmalılı Hamdi Fefelerinin tercümelerinde yanlış olduğunu söylediniz. Kendi tercümenizden hiç bahsetmediniz. Biz Elmalılı hazretlerinin tercümesinde yanlış olduğunu sureti katıyede kabul etmiyoruz.

Baltacıoğlu
- Ben kon
lütten söz
kudretimi
Söyleyeme
dan sonra

cevap vereceğim. Ancak şimdi
komşan arabadaşa hemen ce-
vap vereceğim. Çünkü beni mee-
zur ettiniz.

Baltacıoğlu'nun çok kızdığı
fakat kendine hakim olduğu
seziliyordu. Bu hava içinde
başlayan komşma bir sahse
oldu. Aman efendim, ne söyle-
medi!... O ne güzel komş-
maydı. Komşmanın yanında
salondakilerin hepsi adeta fet-
hedilmisti. Birişi balıkta. Kısır,
fakat düğün bir komşmayla
Baltacıoğlu'ya teşebbüs etti.
Baltacıoğlu'nun bu teşebbüsünü
anlayışını çok...
Baltacıoğlu
-Kim siniz
memnun et-
ederim.

Adam
yazın Aslan

adamıydı.

22. Aralık. 1960 perşembe günü
Baltacıoğlu'ya telefon ettim. Tele-
fonda;

- Konferansı nasıl buldunuz; dedi.
- Çok güzeldi. Hele ikincisi
zahelerdi. O adamın başlangıçta
konuşması iyi oldu. Konuşma
daha canlı oldu. Bütün konu
kusattı.
- Çok kızdım. Softa iste...

- Ancak bir nokta var. Eğer
bu konuşmalar memleketin
aydın sayılan alabasına hita-
ben yapılsay
yol ise, din o
Eskanlarda
cikardı. S.
radar: (Z
doğru - ya
inanmışlar.

ler, onlar için bir saplantı ol-
muş. Böyle bir topluluğa hi-
tap etmek çok güç.

Konuşma bu şekilde devam
etti. Kur'an Tefsiri için bastırıl-
an reklam nüshalarının ertesi
günü alabileceğini söyleyerek
konuşmayı kesti.

Ertesi gün; 23. Aralık 1960
Cuma günü saat 5'de
Bahçelievlerle gittim. Baltacı-
oğlu çalışma odasında.
Ali kapıyı açtı. Odaya girdi-
ğimde Baltacıoğlu başını
üzerime eğilip
söyler yapuy
"Saatlerde
çözdü, buy
- Efendim
- Bir yer
Bir emilme
gün Soluyor.

bir - iki kisi kaldek. Bu yazı-
 ları okumak da zordur. Okuyu-
 cakmış. Bugünkü dile çevire-
 cekmiş. Sonra da sahte olup
 olmadığını araştıracağını
 Bunu nasıl bileceğini? Tutsun
 Abdülhamit tutsasın. Ya bi-
 rincisi, ya da ikincisi... O za-
 manın emirnamelerinden
 bulup bakacağız.
 (göstererek) iste. Bu, bir
 kase liraya yapılır?
 - Ben mahkememin yazısını
 gördüğüm için bir tahminde bu-
 lunamayacağım. Orada 25 lira
 yazıyor.
 - Aja! Bu iş
 uğraşacağım.
 Hakim 25
 Önce iade
 sonra ada
 köylüleri
 aksuyacaktır

rum. Adliye'ye gittim. Bu para azdır dedim. Haksim ilgilendi. Mahalline yazalım, dedi. - - -

Reklam nüshalarından iki kilo aldım. Gönderilen nüshaların cevapları gelmeye başlamıştır. Sekiz kişi abone olmuştur. İlk abone olan 'Polatlı' dan bir yüzbaşıydı. İlk aldığı için Baltacı'ya bir mektup yazmış. Türkiye Doğru'nun ikinci cildinde de bir tane göndermiş.

24. Aralık.
Millî Kütüphanesi
Hüsnü
101 adet reklam
Kütüphanesi
İyi bir iş
Baltacı'ya
Söyledim

2. Ocak. 1961 Pazartesi.

Saat 3 sralarında telefon ettim. 4 den sonrası için Baltacıoğlu'ndan randevu aldım. Gittiğimde saat: 4.30 a geliyordu. Yine çalışma odasındaydı. Yeni adamların bir kısmını dağıttığını, bir kısmını da Milli Kütüphaneye verdiği" dedi.
Sonra söyle devam et

Bir arkadaşım var ^{bu} ^{gün} ^{ben} ^{den} ^{gördüm}
simfta. Seminer hazırlamakta
istiyor. Konunun ne olabileceğini
đini bana sordu. Kısası: Fuhuş
Tarihi Kürüsü, Pençe ve Tağ
ya'dan bu ya
nın değişim
geleneklerin
değişimi Sö
konuyu co
cak dok²
Baltacıo
taşlı labile

Ben - Bunun üzerine komuyu da
 haltmak istedik. Türk Hu-
 kuk geleneklerinin araştırıl-
 masının bu kürsünün esaslı
 bir görevi olduğunu, Türk
 Hukuk gelenekleri tesbit
 edilmeden batılılaşma yoluna
 girilmesinin, batı kanunlarını
 adapte etmenin zararı
 vardır, çünkü batı
 hukukunun, adetlerinin
 alınması olacağına ifade ettim.
 Baltacıoğlu - Batının Hukuk
 geleneklerini almış alınıyor.
 Komu güzel.
 Ben - Mesel
 eşitliği biz
 neblerimizde
 Baltacıoğlu
 hakim - es
 vardır,
 ulusda y

Bu kürsünün profesörü Coşkun
 Üçok'tan söz actık. Baltacıoğlu
 kendisini tanıyıyor. Yalnız bir konferansında bazı
 şeyler tanınmış. "Ben komiser
 ben, önemli yerlerde sözleri par-
 layor, başıyla beni tasdik
 ediyordu." diyor. Sonradan
 İlahiyat Fakültesinde
 olduğunu öğrenmiş. Di
 arasında Kapıp Akı da
 varmış. Baltacıoğlu onu, niye
 komiş madrim sormuş. Eder;
 Sizin komuştüğünüz yerde bir
 söz düşmez de

Şeyen ha
 tacıoğlu Ta
 lıyla fazı
 birer könt
 lar yalnu
 miş. Teu
 konferansın

türüne karşı Türk kültürü ve Türk kültürünün üstünlüğü. Öğrenciler Baltacıoğlu'na bendi yaptıkları bakur bir sigaralık hediye etmişler. Sonra bir öğrenci ziyaretime gelmiş. Kur'an almak istemiş. Hoca ona 15 liraya vermiş. Öğrencilerden almak isteyen varsa 15 liraya vermiş. Söylenmiş.

Birara "Kur'an tefsiri den bir-iki yer okuyal nasıl olmuş?" kesim olduğu diye yazmalşt dedi. Bu kesim ilgiliydi. göreni anl onların d ediliyordu vardı. Bu sen

hükümünü yürütüyordu. Sanat
da, dil de öyle değil miydi?
Halbuki ben dini de, sanati
da felsefenin içine koyuyol-
dum. Yaptığım yanlışlar.

Bilgileri sıraladığımız za-
man;

Ampirik bilgi,

Teknik (pratik) bil-
gi

Bilimli bilgi

Felsefe bilgisi

Artistik (deneme)

Felsefe ne kadar t-
drem yine de bil-
danded. Din ö-

mi? Sanat ö-
ulusal kabul

bu üç güçle
iyi anlaşıl-

Bir gün
Hayrola
Lütfü'den
Raşidün Tür-

neğinin sergisini götünce "Bu-
 rase kasap dükkânı mı?" dedi-
 ğini, benim de ona "Demokrasi
 ve Sanat"ı verdiği söyledim.
 Ama Hayros, o kitapta Cezanne'nin
 impresionist olarak alınma-
 masında hayret etmişti. Sonra
 anladık ki Cezanne, im-
 püyonizmin "lüm, fakr"
 doğum yıllarında ya
 Ancak, çoğunun -
 line devam etmesini haydahi
 olamuyacağım söyle
 Baltacıoğlu - Ö-
 eden, fakat
 üzerinde de
~~tahase~~
 Sanat tahsi
 çok mu
 Fen tahsi
 yors. Sad
 etse ya
 kin olur,

Eğemen. Onlar kahve bile
pişiremez.

"Bu arada Baltacıoğlu Kü-
bizim impresyonizme bir
tefki olarak doğduğunu, onu
yıkamak bakımından yararlı
olduğunu söyledi. İmpresi-
yonizm benzersiz resim-
dar tabiatçı değil"
gene de tabiatçıdır
Kübizm de yapıyor. Kübizim
yapı sadece bazı belirli so-
küllerden ibaret so-
liste. Sanatın ya
tabiata gitmek
mekti. Sanat
list kalmadı
Ancak sü-
beraber yi-
bu yolda
Surreali-
meklerini
Surrealizm

Simleliydi. Bu ressamın ^{yaptığı} bir
 resim misafir odalarında di
 vandan yanında asılıydı. Bir
 kart üzerinde bir resmi daha
 ele geçirdim. İnsanların
 başları, gözleri, ağızları yolta.
 Yalnız yine de insana gili
 yollardı. Renkler kade
 gilerin de büyük.

23. Aralık. 1960 tarihli görüş-
 memizde, Baltacıoğlu, D. Bakan
 Hayri Mumeçoğlu'nun k
 meteri hakkındaki
 Söz ağı. Bakan
 mektup yazaca
 derecesini söyle
 görüşmemizde
 tığını söyle
 mayacağı
 9 sayfalık
 2 Ocak
 Bakanlığa g

Devlet Bakanına göndermeyi düşün-
müş, sonra da vazgeçmiş.

Gene bu görüşmede Batı ulusları-
nın sanat anlayışlarıyla, Türk ulu-
sunun sanat anlayışı üzerinde
durdu. Batı uluslarının sanat ta-
mamen tabiatçıydı. Halbuki
sanatı hem realist, hem
listti. Hayatın normal
evrimine uyan da bu
yetti.

Tabiatçı olan batı
en ileri bir aşamaya
sanatta, sanat a
çilikten yeni
nin 20. ne y
realizm anla
bu yana b
lesine hal
Ne tuh
geli olan
Avrupa ul-

çok üstündür.

Tarihini hatırlamadığım bir görüş-
meden;

1951-1952 yıllarında Baltacıoğlu
Ulus'da yazmaktadır. Bugün yazı
işleri müdürü Feriye Sağıl
line;

- Baltacıoğlu hep aynı
birkaç defa bastırıyor.
O şahıs bunu Balta-
cıoğlu'na da Feriye Sağıl
line'ye haber gönderir.

- O yazılarda bir
olan isimler
dur. Ancak
larında falan

Bunun ü

- Burada
basılacağı
dur.

Baltacıoğlu yeni bir yazı hazırlayacağı zaman, o konuda daha önce yazdığı yazıları toplar. Onları makaslar. Hala yaşayan kısımlarını alır. Yeni fibrillerini de ekler. Böylece yeni yazı ortaya çıkar. Tabii ki, bazı tehlikeler bulunmakla beraber, uzvun tamamıyla değişmiştir.

9. Ocak. 1961. Pazartesi
 Bugünkü görüşmemizde toplantılardan söz edildi. Toplanmışlar. Ancak, Baltacıoğlunun kadar Orbay son gün gördüğü hal düşünkelere landerim.
 - Balta gitmelidir,

Baltacıoğlu hiçbir görevi kabul etmeyeceğini söylemiş.

Söz bu ara çocukların yetişmesi konusuna geldi:

- Biz birbirimizi severek evlendik. İlk kararla hiç yüzünü görmeden, peçe altında evlendim. Sonra Aydoğan'la seviştik. Evlendik. Biz çocukları minakasa ederiz. Gece dikendime; Ulan Ba göster kendini dedim keşim. Kadınlara nas sosyaliz. Öyleyse göle düşüyor. İyi muamele izme. Değiş memnun. "Ba musun?" di ledim. Coc den saygı yor. Ben bahsediyolum

Değişiklik oldu. Çünkü sosyal muhritleri değiştirdi?

Başbakanlığa verilen rapora hala bir cevap gelmedi.

İkinci parti kömür istihkakları verilecek. Tarihini söyleyip telefon edeceğim.

10. Ocak. 1961. Sal
Kömür günü bu ay
Baltacıoğlu'ya telefon
ledim. Bunun teftiş
birkaç mektup daha
- Memnun oldum. Ç
yollar. diyor. P
aboneletin
Sanyoruz. T
durumunu b
Sayıları
kapadım

Bu tarihten sonra uzunca bir müddet Baltacıoğlu'yu ziyarete imkân bulamadım. Mart ayının birinci veya ikinci haftası gece saat 8. de ziyarete gittim. Biraz sonra Cahit. Östac, Beyler de geldi.

Sonra Bayram dolayısıyla 20 Mart'ta öğleden sonra saat 3 sıraları gittim.

Üçüncü olarak da 9 Nisan günü gittim. Saat 4 sıralarında.

Zahide günü de saat 7, 30 sıralarında 5-10 dak.

fonla konuştuk. Bal...

20 sinde beş konfele...

üzle işi...

Şayan davet et...

ye ve Zonguldak...

Örneklerde...

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTOZN0100201